

HAMALLAR HANGİ SINIFTANDI?

Aydınlık Gazetesi, 6 Haziran 2016

Yıldırım Koç

Günümüzde hamal pek kalmadı. Eskiden özellikle limanlarda vinç yokmuş. Birçok yerde de liman yokmuş. Gemi açıkta demirler, yükler hamallar tarafından mavnalara yüklenir, mavnalardan da kıyıya çıkarılırmış. Kara ve demiryolu taşımacılığının sınırlı kaldığı koşullarda, Osmanlı'nın son dönemleriyle Cumhuriyet'in ilk yıllarında limanlarda binlerce hamal çalışmış.

Bu hamallar hangi sınıftandı?

Prof.Dr.Zafer Toprak, 1995 yılında yayımlanan *İttihat-Terakki ve Devletçilik* kitabında Birinci Dünya Savaşı dönemiyle ilgili olarak şunları yazıyor: "Savaş yıllarında (...) Kentlerde en yüksek ücreti kayıkçı, mavnacı, arabacı ve hamal esnafı alıyordu. Esnaf cemiyetlerinde örgütlenmiş bu kesimin İstanbul Murahhası Kemal Bey aracılığıyla İttihat ve Terakki Cemiyeti içinde önemli bir yeri vardı. (...) Kayıkçı, mavnacı, arabacı ve hamal esnafı taşıma ücretlerini dilediği gibi saptıyor, İstanbul'un iâşesini fiilen elinde bulunduruyordu. 1918 yılında bir hamalın aylık kazancı 75-90 Osmanlı Lirasını buluyordu. Aynı yıl orduda ikinci ferihin (tümgeneral) eline aylık olarak hemen hemen aynı para geçiyordu. Birinci derecede bir daire müdürünün aylığı ise 72 Osmanlı Lirası dolayındaydı." (s.155-156)

YARIM DOKTOR CANDAN YARIM İMAM DİNDEN EDER

Solda bir hastalık vardır.

Bu hastalığa yakalananlara göre, "bedenen çalışan kişiler işçidir". "Emekçi" ve "işçi" kavramları da karıştırılır.

Bedenen çalışanları "işçi sınıfı mensubu" kabul etme hatası çok eskilere kadar gidiyor.

İstanbul'dan "Lütfü Yoldaş", Türkiye İştirakiyûn (Komünist) Fırkaları Merkez Riyaseti'ne gönderdiği 19 Ağustos 1920 tarihli raporda şöyle yazıyordu: "İstanbul'da bugün tahmini olarak elli bin kadar amele bulunuyor. Ben bu ameleleri dört sınıfa taksim ediyorum. 1. Serbest ameleler: Hamal ve kayıkçılar. Berberler, ilh. İstanbul'da parayı en çok kazanan ameleler birinci sınıf olarak kaydettiğim amelelerdir. Mesela bir hamal veya bir kayıkçı günde 3-6 lira kazanıyor." (İşlet, B. Kesim, M.C., *Haziran-Eylül 1920 Türkiye İştirakiyûn Teşkilâtı*, 2008, 148).

P.Kitaygorodski de 1925 yılı Aralık ayında *Komünist Enternasyonal Dergisi*'nde yayınlanan makalesinde Türkiye'de 200 bin kadar şehir proletaryası olduğunu ileri sürüyordu. Listede "Liman hamalları: 20 bin (10 bini örgütlü)" yer alıyordu ("Türkiye'de İşçi Hareketi," *Türkiye Komünist ve İşçi Hareketi*, Aydınlık Yay., İstanbul, 1979, s.140).

MESLEK AYRI, SINIF AYRI

Hamallık bir meslektir.

Nasıl mühendislik, hekimlik, tornacılık, şoförlük, öğretmenlik, çiftçilik bir meslekse, hamallık da bir meslektir.

Günümüzde hamalların çok büyük bölümü, bir işverenin işyerinde ücretli olarak çalışmaktadır. Bu insanlara "hamal" demek de uygun değildir. Çoğu sırtında yük taşımaz; yük taşıma araçlarını kullanır.

Halbuki yukarıdaki alıntılarda sözünü ettiği dönemde, "hamal" dendiğinde, sırtında yük taşıyan ve bir işveren tarafından sömürülmeyen "hamal esnafı" söz konusuydu.

İşçi, "işgücünü bir işverene ücret karşılığında satan" insandır.

İşçiliği bedenen çalışmayla özdeşleştirmek son derece ilkel bir anlayıştır.

Bir dönem 3. Enternasyonal'e ilişkin resimlerde, kaslı vücudu ve küçük kafasıyla, elindeki balyozu kullanan işçi yer alırdı. Belki günümüzün hatasının kaynaklarından biri de bu resimlerdir.

İşgücünü bir işverene satan bir hamal, işçi sınıfındandır.

Bir işverene bağlı olmadan müşterisiyle bireysel veya grup olarak pazarlık yapıp bir işi alan ve sunduğu hizmet karşılığında aldığı para kendisine ait olan hamal ise işçi değildir, küçük burjuvadır.